

OLIY TA'LIM MUASSASALARI O'QUV JARAYONINI TASHKIL ETISH TEKNOLOGIYALARI BO'YICHA INTEGRATSION JARAYONLAR

Madaminov Furqatjon Shuxratjonovich NamDU "Tasviriy va amaliy san'at"

kafedrası o'qituvchisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim sohasidagi integratsion jarayonlar, ECTS ning joriy etilishi, ECTS ning umumiy tamoyillari, o'quv faoliyati turlari bo'yicha kreditlar taqsimoti na'munasi, Oliy ta'lim tizimida yuqori saviyada o'qitishni ta'minlash va malakali kadrlarni zamonaviy ta'lim dasturlari asosida tayyorlashda ECTS kredit-modul tizimining afzalligi to'g'risida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: ECTS kredit -modul tizimi, taraqqiyot, integratsiya, milliy dastur, deklaratsiya, tamoyil, ERASMUS, individuallashtirish, texnologiya, o'quv yuklama.

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ПОДГОТОВКЕ КАДРОВ В ВУЗАХ

**Мадаминов Фуркатжон Шухратжон угли. Преподаватель кафедры
изобразительного искусства и инженерной графики НамГУ**

Аннотация: В данной статье будет представлена информация о преимуществах кредитно- модульной системы ECTS в обеспечении высокого уровня подготовки в системе высшего образования и подготовке квалифицированных кадров по современным образовательным программам, учебной нагрузке студентов и накапливаемых ими кредитах.

Ключевые слова: Система кредитный модуля ECTS, личность, предмет, национальная программа, образование, опыт, учебная нагрузка, академический час, технология, самостоятельное исследование

INNOVATIVE APPROACH TO STAFF TRAINING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

**Madaminov Furqatjon son of Shuxratjon Teacher of the Department of
graphic design of Fine Arts buds NamDU**

Annotation: in this article, the advantages of ECTS credit- module system in ensuring high level of education in higher education system and training of qualified personnel on the basis of modern educational burden of students and accumulative credits are given.

Keywords: ECTS credit module system, personality, science, national program, education, experience, study load, academic, hours, technology, independent research.

KIRISH

Jahonda bugungi kunda ilmiy-texnik inqilob tufayli ilmiy-texnik taraqqiyot o'zining yuksak cho'qqisiga erishdi. Ilmiy-texnik taraqqiyotning hozirgi darajasi shundaki, fan, texnika va texnologiya rivojining erishilgan suratlarini, mamlakat qay darajada rivojlangan bo'lmasin, alohida olingan mamlakatda uni ta'minlab bo'lmaydi. Ilmiy-texnik taraqqiyotning keyingi rivoji, faqat turli mamlakatlardagi olim va mutaxassislarning hamkorligi, ilmiy-tadqiqot ishlarining integratsiyasi natijasida amalga oshirilishi mumkin. Fan, texnika va texnologiyaning taraqqiyoti ta'lim taraqqiyoti darajasi bilan chambarchas bog'liqligini e'tiborga oladigan bo'lsak, ta'lim sohasidagi xalqaro integratsiyaning zarurligi namoyon bo'lib qolmoqda. [1] Mamlakatimizda Oliy ta'lim tizimida islohatlar izchillik bilan davom etmoqda. Ayniqsa, Oliy ta'limni xalqaro talablar asosida rivojlanishi davlatimizning siyosatiga aylangan bo'lib, uni og'ishmay amalga oshirishning huquqiy- me'yoriy asoslari ishlab chiqildiki, ular O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'limini istiqbolda taraqqiy etish tamoyillarini belgilab bermoqda. Bu jarayon 2017 – yildan boshlab yangi bosqichga o'tdi. Uning mazmun-mohiyati yurtboshimiz imzolagan qator hujjatlar bilan belgilanmoqda. Ularning barchasi O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'limining xalqarolashuviga xizmat qilishi tabiiydir. [2]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Ta'lim sohasidagi integratsion jarayonlar ilk bor Evropada boshlangan edi. 1989 yilda Yevropaning minglab talabalari Yevropa hamjamiyatining ERASMUS (European Community Action Scheme for mobility of University students), Tempus va boshqa dasturlari asosida chet ellarda tahsil olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Erasmus dasturi bo'yicha Yevropa hamjamiyati universitetlari o'rtasidagi talabalar almashinuvi shemasi, dastavval 145 oliy o'quv yurtlarini qamrab olgan edi. Erasmus dasturining yutuqlaridan biri, bu Evropa universitetlaridagi o'qitish natijalarini o'zaro tan olish tizimi- Evropan Credit Transfer System (ECTS)ni yaratish, sinash va amaliyotga keng qo'llash deb aytish lozim.

2001 -yilda o'quv jarayonini tashkil etishning kredit texnologiyasi – ECTS Yevropaning 1200 ta universitetlarida allaqachon qo'llangan edi. 2001 yilda 29 ta Yevropa davlatlari ta'lim vazirlari tomonidan Boloniya deklaratsiyasining imzolanishi Yevropa ta'lim hududining yaratilishida muhim ahamiyatga ega bo'ldi. [3] Boloniya deklaratsiyasiga ko'ra dilomlarning o'zaro tan olinishi, ya'ni o'qitish natijalari yakuniy ko'rsatkichlarning o'zaro tan olinishi muddati-2010-yil deb belgilangan edi. Boloniya deklaratsiyasiga kirish uchun quyidagi dastlabki talablar qo'yiladi:

- Oliy o'quv yurtigacha, 12 yillik ta'lim;
- Ikki bosqichli oliy ta'lim-bakalaviriyat va magistratura;
- O'quv jarayoni va o'qitish jarayonlarini baholash ECTS kredit texnologiyasi asosida tashkil etilishi. [4]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

ECTS – bu yagona Yevropa ta'lim hududini yaratishning ibtidosidir. “Kredit” atamasi (ECTS-credit) – sinovdan o'tdi, ma'lum bir kursni o'quv yurtida o'tganligi haqidagi guvohnoma ma'nosini anglatadi.

ECTS kreditlari barcha o'quv fanlariga, ya'ni majburiy va talaba tanlovi asosida fanlarga taqsimlanadi. Ular mazkur fan bo'yicha kurs loyihalari va ishlarining mavjudligini hisobga olishlari zarur. [5] O'quv faniga ajratiladigan kreditlar miqdori, fanning murakkabligiga va o'zlashtirish darajasiga bog'liq

bo'ladi. Ya'ni har qanday murakkab fan ham katta miqdordagi kreditlarga ega bo'la olmaydi. Shuning uchun turli ta'lim yonalishlari va mutahassisliklari uchun, bir fanning o'zi turli o'quv dasturlariga va unga muvofiq turli mehnat sarfi va kreditlarga ega bo'lishi mumkin. [6] ECTS ning umumiy tamoyillari.

ECTS quyidagi tamoyillarga tayanadi:

1. **Transferancy** – bu ECTS tizimiga hohlagan shahs yoki tashkilotning to'siqsiz kirishiga shart-sharoit yaratish. Ushbu shart-sharoit kuchli axborot targ'iboti vositasida yaratiladi, uning natijasida umumiy yangilik, aniqlik va ochiqlik muhiti shakllantiriladi.
2. **Agreement** – talaba bilan ikkala oliy ta'lim muassasasining ECTS koordinatorlari orasida tayyorlash mazmuni, o'qish tartibi va muddatlari, attestatsiya tadbirlari o'quv rejalaridagi farqni bartaraf etish tartiblari haqida o'zaro kelishuvlarini anglatadi.
3. **Sredits** – Host universitetida (qabul qiladigan universitet) muvaffaqiyatli o'tilgan barcha fanlar post-universitetda (Talabani boshqa OTM ga jo'natgan universitet) hisobga olinishi zarur.
4. **Ta'limning insonparvarlashuvi** – bu shahsning turli ta'lim xizmatlariga bo'lgan ehtiyojini qondirishi va ta'lim jarayonida inson qobiliyatining ochilishini anglatadi. ECTS ta'limini davom ettirish uchun oliy ta'lim muassasasini, o'quv fanlarini va o'qituvchilarni tanlash imkoniyatini beradi.
5. **Ta'limning individuallashtirishi** – bu har bir talabaning individual reja va ta'lim dasturlariga ega ekanligini ifoda etadi.
6. Talaba tanlovi asosidagi fanlar 70 % ni, majburiy fanlar esa 30 % dan oshmaydi. Talabaning mustaqil ish hajmi 70%ni, auditoriyadagi ishi esa 30% ni tashkil tadi. Ushbu ko'rsatkichlar individual ta'limni tashkil etishga asos bo'lib xizmat qiladi.
7. **Talimning samaradorligi** – guruhda individual o'qitishli auditoriya mashg'ulotlari va talabaning mustaqil ishlarini uyg'unlashtirish orqali ta'minlanadi. Auditoriyada o'quv vaqtining 70% gacha qismini individual o'qitishga, shuningdek umumiy o'quv vaqtining 70 % gacha qismini mustaqil ishga ajratilishi o'quv fanlarining talabalar tomonidan o'z qobiliyatlari darajasida

o'zlashtirishga imkon yaratadi. Ushbu bilan ta'liming samaradorligi ta'minlanadi. [7]. ECTS tamoyillari – shahsning o'z qobiliyatini to'la rivojlanishi va ro'yobga chiqarishi rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish zarurligini ko'zda tutadi.

O'quv faoliyati turlari bo'yicha kreditlar taqsimoti namunasi

T/r	DTS asosida o'quv faoliyatining nomi	Haftalar soni	Auditoriya soatlari	Umumiy o'quv yuklamasi	Kredit
1	Nazariy va amaliy ta'lim	136	136 x 36	136x54=7344 44	7344x0,0239=213
2	Malakaviy amaliyot	12	432	648	19
2.1.	Ishlab chiqarish amaliyoti	4	4x6x6=144	4x6x9=216	6
2.2.	Pedagogik amaliyot	8	288	432	13
3	Bitiruv ishi	5	5x36=180	5x54=270	8
4	Attestatsiya	19			
5	Ta'til	32			
Jami		204	5508	8262	240

Jadvaldagi ma'lumotlarni hisoblashda haftalik auditoriya o'quv yuklamasi -36 soat, talabalarning me'yoriy mehnat sarfi -54 soat qabul qilingan [8].

XULOSA

Oliy ta'limdagi o'quv jarayonini tashkil etishda innovatsion va integratsion yondashuv asosida faoliyat olib borilsa talabalarda o'zini-o'zini rivojlantirishi, o'ziga-o'zi ta'lim berishi va o'zini-o'zi loyihalashning namoyon bo'lishini aks ettiruvchi ma'naviy madaniyat bilan uyg'unlik tamoyilining shakllanishiga olib keladi. Bu esa talabalarning ma'naviy madaniyatini rivojlantirish o'z navbatida

mazkur jarayon samaradorligini kafolatlovchi mezonlarni aniqlashtirib olishni taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xasanboyev.J. To‘raqulov. X. Alqarov.I. Usmanov. N. Pedagogika. Toshkent.2011 yil.319-bet.
- 2.Sattarov Sh. Yangi model eskisidan nimasi bilan farq qiladi - AOKA Press-xolida o‘tgan brifing 2020 yil 13 noyabr. 3-bet.
- 3.Xodjayev B. Kredit- modul tizimi imkoniyatlari va afzalliklari –maqola.
- 4.O‘rinov V. Akimov A .O‘zbekistonda kredit-modul tizimi. 2020-yil 12-iyul kuni “El-yurt Umidi" jamg‘armasi va Respublika Oliy Ta’lim Kengashi bilan hamkorlikda qilgan videotaqdimot. <https://www.youtube.com/watch?v=2Ps84uPFxbA>
- 5.Oliy ta’lim muassasalarining o‘quv jarayonida ilg‘or pedagogik va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining joriy etilishi amaliyot va istiqbollar mavzusidagi ilmiy- amaliy konferensiya materiallari. Toshkent, 2018- yil. Bet- 228 .
- 6.O‘rinov V. Umarov A. <https://kun.uz/news/2020/07/22/oliy-talimda-kredit-modul-kelayotgan-oquv-yilida> talabalarni nima kutmoqda.
7. O‘rinov V. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim muassasalarida ECTS kredit-modul tizimi asosiy tushuncha va qoidalar. – Kanada, 2020-yil. – B 9.
8. Avliyakov. N.X. Musayeva N.N. Pedagogik texnologiya. Toshkent. 192 bet. 2012 yil.192-bet